301
F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

~~Sectie F. 13.~~

Kw 301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

GEORGII CONRADI CRUSII,

EX

VARIIS OBSERVATIONIBUS

Quæ ad Jus Civile pertinent,

DIATRIBE. I.

EX JULIANI LIBRO XXX.

DIGESTORUM.

DE SCRIPTURA ET SENTENTIA CAP. XL.

Si paterfamilias. ff. *De heredibus inſtituendis.*

Quod caput ingeniorum omnium adhuc veluti quædam crux fuit.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud CORNELIUM DRIEHUSIUM,

cIↃ IↃ cLxix.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'S HAGE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Nobiliſſimis atque Ampliſſimis

Dominis Academiæ Lugdunenſis

CURATORIBUS.

D. AMELIO A BOUCHORST,
Domino de Wimmenum, de Ordine Equeſtri in Conſeſſum Præpotentium Hollandiæ Ordinum Delegato, & ejuſdem Conſeſſus Præſidi, Sylvarum Hollandiæ Præfecto, Rhenolandiæ Aggerum Comiti.

D. JOHANNI A THILT,
J. C.to Reipubl. Harlemenſis Conſuli, Supremi Senatus Rhenolandici Adſeſſori.

D. CORNELIO DE WITTE,
Ruardo, Aggerum Puttenſium Comiti, Balivo Beyerlandiæ, Reip. Dordracenæ Conſuli.

EORUMQUE COLLEGIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Ampliſſimis Spectatiſſimiſque Dominis, Florentiſſimæ Civitatis Lugd. Batavæ

CONSULIBUS.

D. JOHANNI ELEMAN, Med. Doct. nuper in Concilio Præpotentium Hollandiæ Ordinum Adſeſſori.

D. GUILHELMO PAETS, J. C^to^. Domino de Poel, Aggerum Rhenolandiæ Chomarchæ.

D. GUILHELMO SIMONIS HASIO.

D. HERMANNO VANDER MEER, J. C^to^. Quæſtori Academ.

ET

Ampliſſimo, Clariſſimoque Viro

D. JOACHIMO à WEVELINCHOVEN, J. C^to^. Senatori Lugd. eiſdem D. Curatoribus à Secretis.

Hanc lucubratiunculam conſecrat

GEORGIUS CONRADUS CRUSIUS.

Nobi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

QUod ſapientiſſimi quique viri ad rationem ſtudiorum præcipue frugiferum eſſe & ſalubre arbitrantur, ut laborum gradus fiant, id ego ut ſequerer, conatus ſum maxime. Denique non prius uti conſilio eorum auſus fui, qui in Juriſprudentia Romana efflagitabant ut ſpecimen aliquod ceteris darem, quam ipſe non exiguo tempore mei periculum feciſſem. Occurrebant autem multa & varia, in quibus me poſſem oſtendere. Meditabar JVLII PAVLI SENTENTIARVM novam quandam editionem; nam & ordinem novum excogitaveram, vel potius antiquum renovaſſe videbar, ad quem omnia etiam ex his libris in π. relata legum capita ſuo quæque titulo & loco redderem: & novas quoque animadverſiones ac notas, tametſi poſt Cujacium,

parabam, quibus illuſtrior multum ornatiorque libellus elegantiſſimus fieri poſſet. Habebam VARIAS OBSERVATIONES, quæ ad jus civile pertinent. Habebam quædam alia. Ea autem univerſa quia juſti temporis moram, quo magis permatureſcerent, requirere videbantur, ſtatui per partes eſſe faciendum, ut probare inciperem Vobis, ſi quid forte in me bonæ ſpei ſitum eſſet; quod alii quidem non omnino damnandum amice ac benevole judicaverunt, ipſe per eſſe exiguum & ſentio, & profiteor lubens. Qualis ergo cunque erit hæc diatribe mea, Vobis eam dicare inſtituo, Ampliſſimi Domini, non aliam ob cauſam, quam quod de literarum omnium, atque inprimis de Iuris ſtudioſis exiſtimare veriſſime poteſtis. Valete plurimum Reip. veſtræ & literariæ commodo. In Academia & Urbe veſtra ante diem VII. Kal. Sext. CIƆ IƆC LXIX.

AD

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

AD LECTOREM.

SI aut minus te peritum, LECTOR, *aut parum æquum judicem præbebis, deprecor judicium tuum; ſi alios judicantes audies vane aut perverſe, vehementer à te peto, ut ponderare velis ea judicia, nec committere, uti plus apud te ambitio, malignitaſve, aliave hominum vitia, quam ipſa veritas cauſaque valeant. Meditari poſſunt alii, & moliri opera poſt mortem, at nobis invidere non debent de hujuſmodi opuſculis. quibus probandis non alios cenſores poſcimus, quam eos, qui in adoleſcente non minus veniam dare temeritati didicerunt, quam laudare ſpem. quod, ſi* LECTOR *feceris, optandum quiddam me adſequutum putabo. Vale.*

AN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

ANDREAS ALCIATUS
lib. 1. diſpunct. c. 11.

Inemendatam l. Si paterfamil. De hered. inſtit. *nitorique ſuo modò reſtitutam, ut amplius optima quæque ingenia non habeant, quo ſe in ejus explicatione torquere poſſint.*

Aliud ſubſequitur majus erratum, ut maximi quique Doctores valde ſe ob eam rem torſerint, in Juliani reſponſo. &c.

ANTONIUS CONTIUS
in not. ad §. ult. Inſt. de vulg. ſubſt.

Accurſius hic ait ſubſtitutum vocari in quartam tantum, vel in dodrantem, ſcilicet ut præter illam quartam accipiat reliquum ſemiſſem. Ceteri potius dant dodrantem domino ſervi. Noſtri præceptores, ut antimoniam velut ſcopulum fugiant, fingunt in *l. Si paterſam.* interveniſſe coheredem. Quid in tanta varietate dicam? Probo, laudo, & admiror CUIACII NOSTRI conjecturam exiſtimantis. &c.

Scripſerunt de hoc capite omnes Interpretes Inſtit. in §. ult.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

§. ult. de vulg. ſubſt. *Omnes Interpretes* π. *Omnes Interpretes Codicis in* c. III. cum proponas. De her. inſt. *Omnes, qui de ſubſtitutionũ difficillima materie tractaverunt. Alii ſuo arbitrio variis locis.* FRANCISCUS CONNANUS *lib.* X. *comm. cap.* VII. ANTONIUS GOVEANUS *lib.* I. *var. lect. cap.* VI. HUGO DONELLUS *lib.* VI. *comm. cap.* XXIV. EMUNDUS MERILLIUS *lib*, III. *var.* ex CUIACIO *cap.* IV. & ceteri.

** HONO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

HONORI
Eruditiſſimi Viri.
G. C. CRUSII.

cum elegantem hanc diatriben proferret.

STemmata degeneres ſileant inſignia fuci,
Emathium tollant nec ſua facta ducem:
Nirea nec raræ pollentem munere formæ
Vaniloquum vatum vulgus ad aſtra vocet:
Splendida patricio ſpernantur cingula cultu,
Diſſimulentque Deum Laomedontis opes.
Omnia Cruſiadæ cedant conſpecta labori:
Unus is è cunctis cui placet, ille placet.
Maxima prudentum, velut umbræ, turba vagantur;
Hic auſus ſapere eſt, hic mihi Cæſar erit.
Hunc canerem, nobis ſi reſponderet Apollo,
Iratus noſtras deſpuit ille preces.

THOMAS MUNCKERUS.

EI-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

EIDEM.

HActenus abſtruſus, muſei totus, & in ſpem
Artis inexhauſto formoſæ fine laborans
Cruſiades, ſeſe ſolo contentus & arcte
Tempora non reditura tenens, agitaverat annos.
Et veterum modo prata legens, modo florida noſtri
Inſpiciens ævi, bibulum ſibi fecerat arvum.
Dumque ea nunc repetit; dum ſane ſingula ſpectat,
Hic illic tenuere moræ: Benedicta fuerunt
Quæ priſcis, ea multa latent; admotaque nuper
Gnara licet totum non prendit dextera verum.
Queis animum advertens, præclaro Cruſius auſu
Cum ſenſu lucem dederat, Muſiſque ſecundis
Ingenii melioris opem monſtraverat auream.
Sed premit, & populo veritus ſe credere caute
Continet, ac nimium lambendo quæque reformat.
Quid, Cruſi, tibi mentis erat? quæ cauſa tot actas
Inſomnes noctes, tabulas quid pumice levi
Sæpe litas, tua quid famæ jam ſponſa negabas
Nomina, ſperanti cur te ſic ſubtrahis orbi?
Perſtat in incepto, ſocium nec gaudia jungi
In ſua perpetitur, ſolitum duplicatque laborem.
Quum tandem Themidos (niſi tu quoque Phœbe fuiſti,
Namque duo ſemper vos numina ſola colebat)
Admonitu, ſtudiis ne ſtrangulet utile, qualem
Se decuit, tantis tandem hortatoribus egit.

Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Nec tamen effundit ſaturas , ſed cenſor acerbus
Ipſe ſui, docto quæ poſsint digna videri
Seclo , Cruſiadâ quæ poſsint digna videri,
Exigit, & totum ſpargit limata per orbem.

JACOBUS GRONOVIUS.

G. C.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

G. C. CRUSII.

DIATRIBE. I.

DE RESTITUTIONE

Cap. XL. Si Paterfam. ☞. *De her. Inſtit.*

PERIOCHA CAPITULI.

SUbſtitutus ſervo alieno, quem teſtator ingenuum eſſe credebat, etiam poſt aditam ab eo hereditatem, in partem hereditatis cum domino inſtituti quaſi coheres admittitur.

VERBA CAPITULI.

JULIANUS LIBRO XXX. DIGESTORUM.

SI PATERFAMILIAS TITIUM, QUEM INGENUUM ESSE CREDEBAT, HEREDEM SCRIPSERIT: EIQUE SI HERES NON ESSET, SEMPRONIUM [1] SUBSTITUERIT: DEINDE TITIUS QUIA SERVUS FUERAT, JUSSU DOMINI ADIERIT HEREDITATEM: POTEST DICI SEMPRONIUM IN PARTEM

1 SEMPRONIUM COHEREDEM SUBSTITUERIT *ita Alciat. lib. 1. diſpunct. cap. 11.* perperam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

HEREDITATIS ADMITTI. NAM QUI SCIT ALIQUEM SERVUM ESSE, ET EUM HEREDEM SCRIBIT, ET ITA SUBSTITUIT, SI STICHUS HERES NON ERIT, SEMPRONIUS HERES ESTO. INTELLEGITUR TALE QUOD [2] DICERE, SI STICHUS NEQUE IPSE HERES ERIT, NEQUE ALIUM FECERIT: AT QUI [3] EUM, QUEM LIBERUM PUTAT ESSE HEREDEM SCRIPSERIT, HOC SERMONE SI HERES NON ERIT, NIHIL ALIUD INTELLEGITUR SIGNIFICARE, QUAM SI HEREDITATEM VEL SIBI [4] ADQUISIERIT, VEL MUTATA CONDITIONE ALIUM HEREDEM NON FECERIT. QUÆ ADIECTIO AD EOS PERTINET, QUI PATRESFAMILIAS HEREDES SCRIPTI, POSTEA IN SERVITUTEM DEDUCTI FUERINT: IGITUR IN HOC CASV SEMISSES [5] FIENT; ITA VT ALTER SEMIS [6] INTER EUM, QUI DOMINVS INSTITVTI HEREDIS FUERIT, ET SVBSTITVTVM ÆQVIS PORTIONIBVS DIVIDATVR.

2 *Al.* TALE QUID.

3 *Al.* ATQUI SI.

4 *Al.* VEL SIBI NON ADQUISIERIT. *rectius.*

5 *Al.* DUO SEMISSES.

6 *Cujac.* ITA UT AS INTER EUM &c. *Ego puto Iulianum ſcripſiſſe:* ITA UT ALTER SIT SEM. AS INTER EUM. *& quæ ſequuntur. ad quam ſcripturam ſtabiliendam omnis hæc Diatribe pertinet.*

EXEM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

EXEMPLUM DIATRIBES.

Dicam primum de ratione, qua videatur eſſe factum, ut ſub titulo. De heredibus inſtituendis. *hoc capitulum poſitum ſit; cui ſua ſedes fuiſſet in titulo* De vulgari & pupillari ſubſtitutione. *Dicam deinde de epigraphe capituli. Tum in ipſo capite expendam facti ſpeciem. quæſtionem. definitionem quæſtionis. rationes ambigendi, & definiendi. ſic ad id perventurus, ut cognita mente Iuliani, etiam quemadmodum locutus ſit, inveſtigem. Dicam autem de ſingulis breviter, &, ſi potero, dilucide.*

CAP. I.

Fugitivum eſſe hoc cap. *videri a tit.* De vulg. & pupill. ſubſtit.

NOn recte omnino, neque ordine ſub tit. *De hered. inſtit.* ex Juliano hoc caput collocatum eſſe videtur. nam quia quæſtio omnis in interpretatione formulæ vulgaris verſatur, ad titulum potius *De vulgari & pupill. ſubſtitutione*. pertinebat; quam ob cauſam in Inſtit. [1] eo titulo veriorem locum accepit. Excuſabo tamen Tribunianum, ſi poſſum, nam defendere equidem non inſtituo. Opinor in or-

[1] *§. ultimo de vulg. ſubſt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

dinatione edicti perpetui ſub generali titulo. De Testamentis. à veteribus ea omnia tradita & concluſa fuiſſe, quæ in diverſos & plures titulos Tribunianus ſcidit atque diſtraxit. id eſt. de his qui teſtamenta facere poſſunt. de ſuis, de liberis & poſtumis, de neceſſariis, de extraneis heredibus inſtituendis & ſubſtituendis. de condicionibus inſtitutionum. de adquirenda & omittenda hereditate. Argumenta hujus rei duo præcipue habeo. alterum ex teſtimonio ipſius Tribuniani in conſtit. II. *Tanta*. C. *de vet. jur. enucl.* §. VI. *quintus*. quo loco ait. in quinta π̃. parte omne *quidquid antiquis dictum* DE TESTAMENTIS *ſit*, inveniri. alterum à Julii Pauli exemplo, qui in libris Sententiarum. in quibus ordinem atque imitationem edicti perpetui & agnoverunt docti omnes, & non difficili negotio quilibet deprehenderit. in earũ libro III. ea omnia, quæ dixi, complexus eſt titulo *De Teſtamentis*. Quod ſi tamen improbabilior cui, & forte deformis videbitur tot materiarum tam late patentium ſub uno titulo collectio. dicam id quod erit credibilius; ſub titulo *De heredibus inſtituendis*. videri veteres etiam ſcripſiſſe *De ſubſtituendis*. argumentumque rei ſumam ex Ulpiani lib. reg. tit. XXII. Utrum horum

fue-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

fuerit, factum inde ſuſpicor. neque enim feſtinantibus inprimis juris noſtri architectis aliter potuit accidere. ut multa quæ alio atque alio potius ſpectabant, ea in locum non ſuum conjecta ſint. Exempla ejus facinoris non requiret, quiſquis lectione π̃. defunctus erit non defunctorie.

CAP. II.

De epigraphe cap. *& collecta plerorumque omnium capp. quæ in* π̃. *reliqua ſunt ex* Juliani *lib.* XXX. *Dig.*

DEſcriptum eſſe notatur hoc capitulum ex Juliani libro XXX. Digeſtorum. ex quo libro quæ cetera relata ſunt in π̃. legum capita, pleraque hujus cap. ſententiam illuſtrant. quapropter faciendum eſt, ut ea colligamus qaſi per ſaturam. Sunt vero eorum quædam, quæ de ſervis heredibus inſtituendis varias ſpecies & definitiones complectuntur; quædam de partibus, quas jure inſtitutionis vel ſubſtitutionis heredes habeant. Priorum exempla ſunt, veluti in h.tit.c.VII. *Si ſervus*.c.XXII. *Et expleta*. c. XXXIIX. *Qui filio*. & in tit.de vulg. & pup. ſubſt. c. XIX. *Idem eſt*. & de adquir. hered. c. XLIII. *Heres per ſervum*. Poſteriorum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

ut in h. t. c. XVI. *Nam tertium*. & quod ex Juliano retulit Ulpianus c. XV. Item in tit. de vulg. & pup. ſubſt. c. XXVII. *Si Titius*. Atque iſtæ inſpectiones ambæ in hoc capite ita occurrunt, ut in eis pene omnis quæſtio verſatura ſit.

CAP. III.

Facti ſpecies diligenter expenditur. Uſus & vis ſingularis verbi Patrisfamilias.

FActi ſpecies continetur primis verbis: *Paterfamilias Titium quem ingenuũ eſſe credebat, heredem ſcripſit, eique ſi heres non eſſet,* SEMPRONIUM *ſubſtituit. deinde Titius, quia ſervus fuerat, juſſu domini adiit hereditatem.* Non eſt prętermittendus ſingularis quidam uſus verbi *Patrisfamilias*, qui frequens eſt, & pene perpetuus auctoribus noſtris, in quęſtionibus ultimæ voluntatis. vim habens & rationem duplicem; alteram communem, quod in conſuetudine *Patremfamilias* dicebant hominem quendam liberum. ut apud Petron. Satyr. *acceſsit ad me* Paterfamilias, *& ducem ſe itineris humaniſsime promiſit*. & Suet. Domit. cap. x. Patremfamilias *quod Thracem mirmilloni. &c. canibus objecit*. alteram peculiarem cauſæ teſtamenti, quia id niſi à patrefam. ex lege XII. tabb. fieri non poſſit; quod tralatitium eſt. Ita-

que

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

que idem Suet. Oct. cap. LIX. *Nonnulli Patrumfamiliarum teſtamento caverunt, ut ab heredibus ſuis, prælato victimæ titulo, in Capitolium ducerentur.* & I.C^ti^. locis adeo multis, ut exempla proferre ſit otioſum. Nihil autem vetat utramque ſignificationem in hoc argumento conjungere. Proponit ergo Julianus teſtatorem quendam heredem inſtituiſſe Titium ſolum, atque adeo ex aſſe; eidemque Titio ſubſtituiſſe SEMPRONIVM in caſum primum ſeu vulgarem. finge hoc modo: *Si Titius heres non erit*, SEMPRONIVS *heres eſto*. hoc eſt, ut in ſpecie non diſſimili eleganter explanat Imp. Alexander c. III. *cum proponas* C.h. tit. *quod ſi ex aliqua cauſa primus heres* Titius *hereditatem meam adire noluerit, vel non potuerit: tunc in locum ejus ſecundum heredem ſubſtituo* SEMPRONIUM. Verum de Titio illud Julianus adjicit: credidiſſe teſtatorem liberum eum & ingenuum eſſe, cum tamen ſervus eſſet alienus; & idcirco adiiſſe eum hereditatem, ſed juſſu domini, neque ſibi ſed domino eam hereditatem adquiſiiſſe. In perſona Sempronii nihil erat, quod adnotaret Julianus. at nobis de nomine id etiam atque etiam memoria tenendum erit, Sempronium. SEMPRONIUM inquam, ſubſtitutum Titio proponi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

In Inſtit. ſubſtitutus *Mævius* ponitur. neque ſane intereſt quidquam, quod ad ſummam rei attinet, *Mævii* appellatione ſubſtitutum deſignes, an *Sempronii*. cum ſit apertiſſimum etiam in propoſito, id quod veteri proverbio vulgo dici ſolitum de rebus nihil inter ſe diſtantibus Gellius [1] interpretatur: *idem Attii quod Titii*. & idem igitur *Mævii* eſſe, quod *Sempronii*. Sed vero ſubſtitutum proponi Titio SEMPRONIUM idcirco obſervari convenit, quod in ea re primus fundus erit conſtituendæ ſcripturæ in fine hujus capitis, quam ea parte in nomine SEMPRONII eſſe depravatam poſterius oſtendetur. Sic autem idem Julianus & alias facti ſpecies hoc eodem libro ſub nominibus *Titii* & *Sempronii* propoſuit. veluti in c. XXVIII. *De vulg. ſubſt.* & in c. XV. *h. t.* nominibus *Titii, Seii,* & *Sempronii*. cui loco omnino adplicanda eſt eadem ſpecies ex Juliano relata in c. CXLII. *Triplici*. ad fin. *De verb. ſign.*

1 *Lib.* III. c. XVI.

CAP. IV.

De quæſtione, & cauſis quærendi.

EX propoſita ſpecie illa quæſtio exoritur. An per aditionem Titii heredis inſtituti omni-

omnino excluſus ſit ſubſtitutus Sempronius, an contra remoto Titio, ad hereditatem Sempronius admitti debeat? quæſtio omnis in eo eſt. an conditio ſubſtitutionis adſcripta Sempronio defeciſſe, an exſtitiſſe videatur? nam ſi defecit, id eſt, ſi Titius heres patrifamilias fuit, locus Sempronio eſſe non poteſt; ſin exſtitit conditio, id eſt, ſi Titius heres eſſe non videbitur, ad hereditatem vocatus erit Sempronius. Videbatur prima facie dicendum, defeciſſe conditionem ſubſtitutionis. nam verum eſt, Titium heredem fuiſſe, licet dominus Titii per eum heres factus ſit. ea ſiquidem vis eſt, & is effectus, ut ſervus alienus heres inſtitutus, ſi juſſu domini adierit hereditatem ipſe quidem heres ſit, dominus autem per eum heres fiat. §. 1. *Inſt. h. t.* Igitur ſi verum eſt, quod vulgo eſt traditum c. LXIX. π̃. *De adq. her.* quamdiu inſtitutus admitti poteſt, ſubſtituto locum non eſſe. & c. III. quamdiu prior heres inſtitutus adire hereditatem poteſt, ſubſtitutum non poſſe. multo magis verum eſt, Sempronium hereditate excludi à Titio jam adita juſſu domini. c. VII. *Si quis. eod. tit. De adq. her.* eſt enim certiſſimi juris, vulgarem ſubſtitutionem exſpirare poſt aditam hereditatem c. v.

 Poſt

Poſt aditam. C. *De imp. & alius ſubſt.* Hæc ratio efficit in propoſito, ut conditio ſubſtitutionis videatur defeciſſe. At ex contrario fortius defendi poterat, exſtitiſſe conditionem videri. nam ſi pro voluntate patrisfam. hujus conditionis verba conſideramus, quemadmodum oportet c. ci. *Pater Severianam.* §. 11. *conditionum* π. *De cond. & dem.* cum voluntas defuncti regat conditiones. ut eſt in *eod. tit.* c. xix. *In conditionibus.* Titius heres non fuit. neque enim de eo caſu, qui eveniſſe proponitur, poteſt videri paterfam. cogitaſſe. id qnod manifeſtius fiet quærentibus, quam interpretationem accipiat conditio vulgaris ſubſtitutionis in perſona heredis extranei; quæ inſpectio propria eſt hujus loci.

Cap. V.

Interpretatio formulæ vulgaris ſubſtitutionis in perſona extranei, ſervi alieni, aut liberi. Cur ſervo alieno id demum legari poſſit, quod ipſe liber factus poßet capere? De ſtipulatione & venditione liberi hominis, cum ſervus erit.

De ea autem ſic diſputat Julianus, ut ſignificet, interpretationem formulæ vulgaris ad

ad propoſitam ſpeciem nullo modo conveni-re. nam ſubſtitutio extraneo facta, facta eſt aut ſervo alieno, aut libero homini & ingenuo. De ſervo ita Julianus loquitur: *Qui ſcit aliquem ſervum eſſe, & eum heredem ſcribit, & ita ſubſtituit*: Si Stichus heres non erit, SEMPRONIVS heres eſto. *intellegitur tale quid dicere, ſi Stichus neque ipſe heres erit, neque alium fecerit.* In hac interpretatione illud adnotabo, eum qui ſervum alienum heredem inſtituit, affectione & in honorem ſervi ipſius præcipue id facere videri, licet domino emolumentum quæratur. c. III. *Sed etſi §. II. hoc autem.* π. *De leg. præſt.* creditur enim ita malle, ut ſervus heres fiat, id eſt, ſibi hereditatem adquirat manumiſſo; quod ſi id nec poteſt, deinceps domino, quem nunc habeat, quemve habiturus ſit alium. id quod in filioſam, cui aliquid teſtamento relictum eſt, ſimiliter ſignificat Papinianus c. XXIIX. *Qui tutelam.* π. *De teſt. tut.* Atque inde puto reddi potiſſimam debere rationem ejus præcepti, quod traditum eſt ex Iuliano noſtro in c. LXXXII. *Debitor. §. II. ſervo alieno.* π. de legat. II. *Id demum ſervo alieno legari poſſe, quod ipſe liber factus capere poßet.* quæ eadem eſt Papiniani definitio in c. V. *Etſi maxime.* π. *De ſervit.*

vit. leg. nimirum, ut ne à propoſita ſpecie dilabar; is qui ſervum alienum heredem inſtituit, eique dat ſubſtitutum, magis ſervum adquirere ſibi hereditatem vult, quam domino, magis tamen domino, quam ut ad ſubſtitutum pertineat. Verum iſta interpretatio aptari caſui propoſito non poteſt. ejus enim tantum patrisfam. voluntatem in hanc ſententiam accipimus, qui ſcivit ſervum alienum eſſe, quem heredem ſcripſit. atqui paterfam. Titium credebat eſſe ingenuum. neque adeo poterat contemplationem ullam habere ejus domini, cujus juri nunc eſſet ſubjectus, quamvis cogitaverit de eo, qui quandoque dominus Titii fieri poſſet. ſecundum intellectum, quem recipit formula ſubſtitutionis in perſona hominis liberi. de quo verba Iuliani iſta ſunt : *Qui eum quem liberum putat eſſe, heredem ſcripſerit, hoc ſermone.* Si heres non erit. *nihil aliud intellegitur ſignificare, quam ſi hereditatem vel ſibi* [non] *adquiſierit, vel mutata conditione alium heredem non fecerit. Quæ adjectio ad eos pertinet, qui patresfamilias heredes ſcripti poſtea in ſervitutem deducti fuerint.* ex quibus verbis apertum eſt, id quod diximus, eum qui liberum hominem ſeu patremfam. heredem ſcribit, eique in caſum primum

ſub-

ſubſtituit, imprimis ipſi delatam hereditatem velle, cogitare tamen etiam de eo, in cujus ſervitutem paterfam. mutata ſorte conditione deductus poſtea fuerit. atque hunc etiam in adquirenda hereditate ſubſtituto præferre. Hæc interpretatio, ſi vera eſt & juſta, omnino efficit, ut ad propoſitum conditio ſubſtitutionis vulgaris adcommodari nequaquam poſſit. Verum videamus an non adverſarium ſit huic interpretationi, quod definitum eſt c. LXXXIII. *Inter ſtipulantem.* §. V. *ſacram.* ff. *De verb. oblig.* caſum adverſamque fortunam ſpectari hominis liberi neque civile, neque naturale eſſe. id eſt. non modo incivile, ſed etiam nefas. c. XXXIV. *Si in emtione.* §. II. *liberum hominem.* ff. *De contrah. emt.* videbiturne igitur injuſta eſſe ea interpretatio? nequaquam. etenim nihil aliud illa definitione continetur, quam ratio, propter quam ſtipulari aut emere hominem liberum, *cum ſervus erit*, non poſſimus. ſcilicet quod ejuſmodi caſum exſpectari ab eo, qui ſibi liberum hominem velit adquirere non conveniat neque civi, neque viro bono. *exſpectari* inquam. ſic enim verius vulgo editum eſt in d. c. LXXXIII. quam ut Flor. *ſpectari.* neque aliter in d. c. XXXIV. *De contr. emt. Nec enim*

 ſas

fas eſt, ejuſmodi caſus exſpectare. Frequens eſt horum verborum commutatio. ſic enim ex contrario in Inſt. §. II. *Vi bonor. rapt. exſpectatur* ſcriptum eſt, pro quo rectius in π. *eod. tit.* c. II. §. XXII. *ſpectamus*. Hoc autem loco fortiorem habet ſignificationem verbum *exſpectari*. nam non poteſt non improbe facere emptor aut ſtipulator liberi hominis, qui caſum potius abominandum ſui compendii cauſa *exſpectat*, quin imo optat ſperatque, ut quamprimum eveniat. at teſtator prudenter poteſt *ſpectare* caſum, quem evenire poſſe præſumit; ſcilicet ut paterfamilias, quem heredem ſcripſit, in ſervitutem alterius deducatur; tametſi ipſe magis eum caſum abominetur. ut in pupillari ſubſtitutione, hoc amplius paterf. verbis etiam exprimit caſum, quem tamen abominatur, ſi filius ejus intra pubertatis annos deceſſerit c. XLI. *Coheredi*. §. *ult*. π. *De vulg. & pupill. ſubſt.* quin etiam in vulgari ſubſtitutione, quam filiæ puberi facit, aut nepoti c. LXXXIIX. *Lucius*. §. IX. *filiam*. π. *De leg.* II. aut fratri. c. LXXXV. *h. t.* aut uxori c. IV. *Quamvis*. c. *De impub. & al. ſubſt.*

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

CAP. VI.

Definitio prior, & ratio definiendi. Vis formulæ: Poteſt dici. ALCIATI *emendatio, & interpretatio rejicitur. Frequens quæſtio de ſubſtituto admittendo ut coherede.*

JUlianus igitur cum neutra via exitum definiendæ quæſtioni inveniret. id eſt. neque ſecundum eam interpretationem formulæ vulgaris ſubſtitutionis, quam ex perſona ſervi hominis recipit, quia teſtator ſervum eſſe neſciebat, neque ex perſona liberi, quoniam liber non erat Titius. mediam viam ſecare inſtituit; ſed definitionem primum dat verecundam & ὑπεσταλμένην, his verbis: *Poteſt dici* SEMPRONIVM *in partem hereditatis admitti.* deinde certiorem & αὐτοτελῆ, illo loco: *Igitur in hoc caſu ſemiſſes fient.* &c. Expendamus ſingula verba. Ait Julianus: *Poteſt dici.* id nihil eſt aliud, quam *poteſt tentari.* c. XXV. *Legavi.* π̄. *De liber leg.* Utuntur hac formula auctores noſtri, cum vel id ſignificare volunt, quod prima facie, vel etiam ſecunda, aut tertia ſpecie ſeu viſione ſtatui debere videatur,

deatur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

deatur, nec ſtatuendum tamen ſit, ut in d. c. XXV. *De liber. leg.* & c. XXV. *Sed etſi lege.* §. XV. *adeo autem.* π̃. *De hered. pet.* vel ita, ut verecunde, & quaſi tentabundi definiant id, quod ſtatuendum eſt, ut c. XIV. *Si uſusfructus.* §. I. *inde quærit Iulianus.* π̃. *Quand. dies leg. ced.* & hoc loco, & infinitis aliis. Ait Julianus: *poteſt dici* SEMPRONIVM *in partem hereditatis admitti.* id certe eſt, Sempronium videri admittendum ut coheredem. nam hoc demum loco verum eſt, Sempronium conſiderari quaſi coheredem. non illo quo Alciatus [1] temere, & ut Connano [2] viſum fuit, per ſomnium fingebat Sempronium coheredem Titio ſubſtitutum eſſe. repugnat enim cum conſecutio, atque contextus orationis, tum loquendi conſuetudo. Quippe dubium eſt nemini, *partem* cum dicimus, intelligere nos *dimidiam*, & cum *diviſam* hereditatem audimus ex c. *ſeq.* XLI. *h. t.* ſubaudire nos diviſam æquis partibus. quod utrumque manifeſtum eſt. ex c. CLXIV. *Nomen filiarum.* §. I. π̃. *de verb. ſign.* prius etiam notiſſimum ex c. XLIII. *Etiam partis.* π̃. *de uſufr.* Sic vero in aliis quoque ſpeciebus multis dubitatum fuit; in quibuſdam etiam definitum de ſubſtituto admittendo non in aſſem quaſi ſubſtituto,

1 *Lib.* I. *diſpunct.* c. II.
2 *Lib.* X. *comm. cap.* VII.

ſtituto, ſed pro adjecto ſimul cum inſtituto in partem. Dubitatum. ut à Papiniano lib. VI. Reſponſ. in c. VII. *Verbis civilibus.* ϖ. *de vulg. & pup. ſubſt.* & ab eodem auctore eodem libro in c. LXXVIII. *Qui non militabat. fin.* & capp. ſeqq. ϖ. *h. t.* & à Marcello c. LIII. *Lucius Titius h. eod. tit.* Definitum. ut ab Ulpiano regul. tit. XXII. *fin.*

CAP. VII.

Altera definitio Juliani; Alterum *non dici, niſi de duobus.* TRIBVNIANI *in ea re facinora.* ALCIATI *ſententia rurſum reprehenſa. &* CVIACII *emendatio improbata.*

SEquitur iterata, & definitiva, ut ſic loquar, definitio: *Igitur in hoc caſu ſemiſſes fient, ita ut alter* SEMIS *inter eum, qui dominus inſtituti heredis fuerit, & ſubſtitutum æquis portionibus dividatur.* Ait Julianus: *Igitur.* nimirũ, quia applicata ſpeciei propoſitæ interpretatio vulgaris formulæ, proxime tradita, ei non conveniebat, nihil relinqui aliud Juliano videbatur, quam ut mediam viam ſequeretur. Ait: *In hoc caſu.* id vero eſt, in hac

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

ſpecie, quam propoſuerat Julianus & tractaverat. propoſuerat ſub nominibus *Titii* & SEMPRONII; tractaverat in perſona SEMPRONII. an eum in partem hereditatis admitti placeret. Ait: *Semiſſes fient*. In vulgatis editum eſt: *duo ſemiſſes*. quod etiam non adjectum tamen intelligetur neceſſario. & ſive additum, ſive intellectum eam vim habet, ut conjecturam atque interpretationem Alciati omnino reprehendat. quorſum enim DUO? & quid illud quod ſequitur: *ita ut* ALTER? niſi ut intelligamus, inter dominum inſtituti, & ſubſtitutum hereditatem æquis portionibus debere dividi? Neque me movet Tribuniani auctoritas, qui *alterius* partis verbo dodrantem ſignificavit in C. VI. *Sed cum patrono*. ff. *De bon. poſſeſſ.* nam cum intelligi vellet patrono contra tabulas dari *tertiæ* partis bonorum poſſeſſionem, tamen ſubjecit impudenter, vel ut leniore verbo utamur, imprudenter, *alterius* partis bonorum poſſeſſionem ſcripto heredi ſecundum tabulas dari. parum animadvertens, eo verbo *alterius* relinqui ſignificationem manifeſtam juris antiqui, ſecundum quod patrono contra tabulas partis dimidiæ ſeu ſemiſſis bonorum poſſeſſio dabatur. nam id fuiſſe jus vetus notum eſt ex

§. 1.

§. I. *qua de cauſa.* Inſt. *de ſucceſſ. libert.* & ſignificatur etiam Suet. Ner. c. XXXII. verum quod illud jus conſtitutione [1] Juſtiniani mutatum eſſet, pro *dimidia parte*, ut auctores veteres ſcripſerant, ubique Tribunianus ſubjecit *certam*, vel *debitam*, vel *conſtitutam*. de cetero ſecurus. cujus facinoris ſane quam manifeſtus eſt etiam in c. I. *fin.* π̃. *de bon. libert.* quo loco rationem ejus juris, quamobrem ſcilicet prætores dimidiam partem bonorum liberti patronis polliciti eſſent, cum hanc reddidiſſet Ulpianus, quod in ejuſdem. id eſt. dimidiæ. partis præſtatione imago ſocietatis eſſet, Tribunianus nobis ex *dimidia* fecit *certam*, *tertiam* intelligens. id inſuper habens, quod tamen ignotum eſſe nulli poterat, cum ſocietatem ſimpliciter audimus, intelligere non aliter nos poſſe, quam ſocietatem æquis partibus. §. I *& quidem* Inſt. *de ſociet.* Atque iſti facto Tribuniani non diſſimile eſſe hoc Alciati facinus videtur; cujus auctoritatem arbitror jam ſatis amoliti ſumus. Verum ſuccedit Cujacius, ille CUIACIUS, amicus & familiaris mihi, & doctor, & omnia. Is [2] acuta ſuſpicione, quam Antonius Contius. nam ceteros minorum gentium interpretes commemorare nihil attinet. licet

[1] *quam* Cujacius *protulit Obſ. lib.* XX. *cap.* XXXIV.

[2] *in not. ad §. ult. Inſt. de vulg. ſubſt. & ad h. cap. & Obſ.* XVII. *cap.* XXI.

 Cujacio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

3 in not. ad §. ult. Inſt. de vulg. ſubſt.

Cujacio ſubinimicus probavit [3] tamen, & laudavit, & admiratus eſt. is igitur, ut veram ſententiam Juliani ſuſtinere ac tueri verba ejus poſſent, ſcripſiſſe Julianum conjecit: *ita ut* AS *inter eum* &c. Tribunianum vero explanaſſe perperam, quod pro notis inſubtiliter acceperat, verbum AS. ut ex A. efficeret *alter*. ex S. *ſemis*. Qua quidem in re ſemper ego dubitavi, utrum ſui ſimiliorem exiſtimarem, Cujacium an Tribunianum. id eſt. ſubtiliorne ea Cujacii conjectura videri deberet, an ſtolidior ſubtilitas Tribuniani. atque adeo adſentire Hotomanno [4] hac parte cœpi, cui iſta conjectura ob eam cauſam diſplicuit. maxime etiam ideo, quod ejuſmodi notæ A. pro ALTER uſurpatæ exemplum nullum reperiatur.

4 in §. ult. Inſt. de vulg. ſubſt.

CAP. VIII.

Noſtra conjectura de reſtitutione verborum Juliani. & de emendatione C. III. ꝥ. de adim. vel transf. legat.

DIcam igitur, quid ipſe ſim ſuſpicatus de vitio & medicina hujus loci, ſed dicam tentaturus verecunde exemplo Juliani. cum præſer-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

præſertim id & ætas mea poſtulet, & ipſe locus difficilis multum ac ſcopuloſus, qui tot tam præclara præſtantiſſimorum hominum ingenia exercuit. Exiſtimo veram Juliani ſcripturam fuiſſe iſtam: *Igitur in hoc caſu ſemiſſes fient, ita ut alter* [ſit] SEM.[1] AS *inter eum qui dominus* [1] *id eſt.* SEMPRONII. *inſtituti heredis fuerit, & ſubſtitutum æquis portionibus dividatur.* depravatam vero vel ipſius oſcitantia Tribuniani, vel ne tanto capiti videamur velle inſultare, imperitia librariorum. qui cum legerent: *ita ut alter* ſit SEM. AS *inter eum.* &c. corrumpere, quod minus adſequebantur, ſtatim inſtituerunt, deſcripſeruntque: *ita ut alter* SEMIS &c. ejecta etiam particula *ſit*: aut ſi qua alia ſimilis poteſtatis Juliano uſurpata fuit. quod eam crederent ſupereſſe. Hanc conjecturam noſtram facile ſpero agnituros probaturoſque viros eruditos, qui de his rebus & recte poſſunt, & ex animi ſui ſententia volunt judicare. nam in ceterorum ſpem gratiæ hoc ſpecimen non ſpecitur, nec certamen cernitur. Argumenta reſtituendæ ad hunc modum ſcripturæ Julianeæ fortiſſima ſuperius deſignavi illa. quod facti ſpecies propoſita ſit in nominibus *Titii* & SEMPRONII. quod ratio ambigendi & definiendi concepta in perſonis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Stichi & SEMPRONII. quod prima etiam definitio, & ut Theophili verbis utar, ἡ κατ' ἐνδοιασμοῦ προσφερομένη facta in perſona SEMPRONII. nulla igitur cauſa eſſe poſſit, cur dubitemus, quin hæc quoque αὐτοτελὴς καὶ ἀναμφίβολος ἀπόκρισις in ejuſdem perſona facta ſit, id eſt, SEMPRONII. Illud autem mitto dicere, quod nemini non facile cognitum eſſe arbitror, quam multis monumentis numiſque nomen SEMPRONII conſpiciatur notatum his literis: SEMP. vel etiam SEMP. aut SEM. quam multis item erroribus ea conſuetudo breviter & compendio ſcribendi cauſam præbuerit. Adferam potius alium locum, cui eadem macula hæret depravati nominis SEMPRONII, à nullo dum abſterſa. Verba ſunt in *princ.* c. III. *Si quis.* ff. *de adim. vel transf. legat.* ex Ulpiani libro XXIV. ad Sabinum. *Si quis ita legaverit*: Titio fundum do lego. Si Titius deceſſerit, SEIO heres meus dare damnas eſto. *recte tranſlatum legatum videtur.* Ea verba Sabini, ut opinor, ſic amplificat Ulpianus: *ſed etſi jam mortuo eo, cui legatum erat, eaſdem res tranſtulerit*, SEMPRONIO *debetur.* Non difficile cuiquam erit animadvertere, aut in priore ſententia pro SEIO ſcriptum fuiſſe SEM. hoc eſt SEMPRONIO; aut in poſteriore pro SEMPRONIO legen-

legendum eſſe SEIO. At prius iſtud veriſſimum eſſe ſequentes paragraphi demonſtrant, quibus ſub iiſdem nominibus *Titii* & SEMPRONII ſimiles aliæ ſpecies proponuntur.

CAP. IX.

Alia menda animadverſa in c. 1. §. 1. π̃. de bon. poſſ. ſec. tab.

DEtegam aliud quoque mendum, quod cauſam & originem ſuperiori non diſſimilem habuit depravandæ ſcripturæ in c. 1. §. 1. *π̃. de bon poſſ. ſec. tab.* Ait Ulpianus verba edicti prætorii enarrans: *Non autem omnes tabulas prætor ſequitur hac parte edicti, ſed* ſupremas. *hoc eſt, eas quæ* NOVISSIMAE ITA *factæ ſunt, poſt quas nullæ factæ ſunt.* Non opinor fore quenquam, qui idoneam de his verbis ſententiam animo ſuo vere poſſit concipere. quæ tamen erit facillima & aperta, ſi verba Ulpiani reſtituantur ad hunc modum: ſupremas, *hoc eſt, eas quæ* NOVISSIME A. I. TA. (id eſt, *noviſsime à primis tabulis*) *factæ ſunt.* neque enim aliud ſenſit Ulpianus, quam tabulas dici *ſupremas* non ideo quod noviſſime ante mortem ſuam eas tabulas teſtator fecerit, ſed adſpectu ſolummodo tabula-

rum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

rum, quæ priores factæ ſint. denique *noviſſimas* ſic intelligi, factas noviſſime à primis tabulis, tametſi veteres ſint; non ita, quas noviſſime antequam decederet, fecerit paterfamilias. Ipſe Ulpianus ſe declarat verbis ſequentibus: *ſupremæ enim*, inquit, *hæ ſunt*, *non quæ ſub ipſo mortis tempore factæ ſunt, ſed poſt quas nullæ factæ ſunt; licet hæ veteres ſint.* ſcilicet illæ notæ & literæ I. TA. ad eum modum coaluerunt in ITA, ut in noſtro capite iſtæ SEM. AS in SEMIS. Geminum germanum huic peccatum in C. XI. *In ratione.* §. VI. *ſi filio.* ff. *Ad leg. Falcid.* feliciſſime deprehendit Jacobus [1] Gothofredus, tanto optimus hujus ſeculi juris Rom. interpres, quanto ſui peſſimus Dionyſius. Nec dubito ſane, quin ejuſmodi errores quamplurima alia Pandectarum loca occuparint, quos animadverſurus facilius, & felicius emendaturus ſit, cui diligenter inſpiciendi Florentini illius codicis poteſtatem Deus dederit. quod ut nobis aliquando contingat, tametſi ſperare vix poſſum, tamen opto vehementer.

[1] *in notis ad* XII. *tabb. p.* CLXXXIV.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

CAP. X.

Quæ adverſus conjecturam noſtram objici poſſint.

FInem facere in hoc voto conſtitueram. nam perbrevis licet hæc exercitatio ſit, attamen eis, quibus placitura eſt, ſatis videbitur longa, illis queis diſplicitura, etiam nimium. dabo tamen vobis, qui admittere conjecturam noſtram verecundabimini, ut removeam ſcrupulos, qui quod à viris doctis, quibuſcum eam communicabamus, nobis injecti ſunt, hærere etiam vobis forte poterunt. Dicetis, in hac oratione: *Igitur in hoc caſu ſemiſſes fient, ita ut alter* [ſit] *Sempronii; as inter eum, qui dominus &c.* nullam apparere conſecutionem. ſed copulam deſiderari aliquam videri, & connexionem. Ego vero arbitrabar facile vos animo veſtro repetituros ἀπὸ κοινοῦ τὸ *ita ut*. animo inquam veſtro. vel ſi ita mavultis, aliam quamvis copulam ſubintellecturos. Deinde cogitaveritis. tamen ſic idem bis dixiſſe Julianum. At iidem vos ſimile exemplum vel ex hoc eodem libro Juliani reperietis in c. xv. *h. t.* & ne extra hunc titulum alias, quæ innumeræ ſunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

ſpecies conquiram. ex Africano, qui auditor Juliani fuit, aliud in c. XLVII. *Si ita ſcriptum.* §. I. *quidam.* deprehenſuri eo loco idem bis ter ratione non diſſimili repetitum. At rurſus, de altero ſemiſſe definiendum reſtabat, dixeritis, non quid de aſſe fieret. reſpondeo idcirco de uno tantum ſemiſſe definiri, quia de eo quæſitum erat & dubitatum in perſona SEMPRONII ſubſtituti; viderine is poſſet in partem hereditatis, in ſemiſſem, admittendus eſſe. quod quoniam placuerat, conſequens erat porro, ut generaliter etiam definiretur, aſſem inter eum, qui dominus inſtituti heredis eſſet, & ſubſtitutum æquis portionibus dividi. id eſt. ut quod in hypotheſi in perſonis Titii, dominique ejus, & Sempronii deciſum erat, revocaretur ad theſin; quo magis etiam c. XLI. huic connecteretur. ſic enim ſubjicitur: *Et hoc Tiberius Cæſar conſtituit in perſona Parthenii: qui tanquam ingenuus heres ſcriptus adierat hereditatem, cum eſſet Cæſaris ſervus. nam diviſa hereditas eſt inter Tiberium & eum, qui Parthenio ſubſtitutus erat.* Quid *hoc* conſtituit Tiberius? hoc ſcilicet quod ſuperiore cap. erat definitum, ut as inter eum qui dominus inſtituti heredis fuerit, & ſubſtitutum æquis portionibus divideretur.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

CAP. XI.

Uſus prior hujus capitis in quæſtionibus: an Princeps, an paterfamil., an arbiter, an judex, an magiſtratus in ſua cauſa poßit ſtatuere?

AD extremum ſatisfaciam etiam vobis, qui omnem hunc laborem noſtrum forte reprehendetis, aut elevabitis quaſi inutiliter conſumptum in quæſtione de ſcriptura & interpretatione ejuſmodi capitis, quod cum ad ſervos pertineat, nullum uſum hodie habere videatur. ſatisfaciam vobis, ſi poſſum, ſed paucis. Ex eo igitur, quod Cæſar Tiberius in perſona Parthenii ſervi ſui id, de quo omnis diſputatio ſuſcepta eſt, dicitur conſtituiſſe, ſolet definiri: Principem in ſua cauſa poſſe judicem ſedere. propter eam rationem, quod ſuperiorem alium non agnoſcat. Unde juſta interpretatione idem de patrefamilias definiemus, qui familiæ ſuæ Princeps eſt c. CXCVI. *Familiæ.* ff. *de verb. ſign.* & in domo dominium habet c. CXCV. *Pronuntiatio.* §. 11. *eod. tit.* ſummum ſcilicet & omne. Quæ tamen poteſtas

cum ex jure quidem antiquiſſimo latiſſima patrifamilias tributa eſſet, ad quaſvis controverſias & quamcumque animadverſionem c. XI. π. *de liber. & poſt.* poſterioribus temporibus ad negotia & delicta domeſtica, levioriſque emendationis coarctata eſt. arg. c. *un.* c. *de emend. propinq.* c. II. *Inauditum.* π. *ad leg. Cornel. de ſicar.* veluti ut propter furtum domeſticum in filium ſtatuat. c. XVII. *Servi.* π. *de furt.* & quod eleganter Impp. dixerunt in c. *ult.* c. *An ſerv. pro ſuo facto.* ut domi eum conveniat. nimirum ſicuti poteſtas dominorum, quæ in ſervos ex jure gentium ſumma competebat, jure civili reſtricta eſt ad coercitionem ex cauſis, quæ legibus cognitæ eſſent c. II. π. *de his qui ſui vel al. jur.* §. II. *Inſt. eod.* ſic ex contrario poteſtas patria quæ iure civili in liberos ſuprema dabatur, ad æquitatem quodammodo juris gentium arctata eſt, ut in pietate credatur conſiſtere, non in atrocitate c. V. *Divus Hadr.* π. *de leg. Pomp. de parricid.* Nec tamen ideo poteſtatem matris patriæ recte exæquaveritis, quod in utriuſque perſona æqua ſpectetur pietas. arg. c. IV. *Furioſæ.* π. *de cur. furioſ.* nam matri quidem conceditur etiam terminatio domeſticarum controverſiarum. c. IV. *Congruentius.* c. *de*

patr.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

patr.pot. verum non imperii quadam vi, ac ne quidem auctoritatis, ſed ex amicabili potius diſceptatione. ſicut diſceptatorem fere neceſſarii ſumere ſolebant. ut omittam alia exempla: Tarquinius apud Liv. I. C. L. *diſceptatorem ait ſe ſumtum inter patrem & filium.* Videamus porro de arbitro, de judice, de magiſtratu. an in ſua re ſententiam dicere, an judicare, an jus dicere poſſint? non quæremus an adverſus ſe poſſint? nam id generalis ratio impedit prodita in c. *pen.* π̄. *de recept.* quia neque imperare ſibi, neque ſe prohibere quiſquam poſſit. ſed an ſibi poſſint? diſtinctione ſumta ex c. XIV. π̄. *de juriſd.* Et in arbitro quidem ac judice id non procedit quærere, quoniam ut ſibi arbiter quis aut judex detur, fiat, non facile accidit, cum tot aliorum copia ſit virorum. At in magiſtratu, provinciali potiſſimum, veluti proconſule, aut præſide, qui ſolus in provincia majus imperium habet omnibus poſt Principem. c. VIII. *Et ideo.* π̄. *de offic. proconſ.* & c. V. *Præſes provinciæ. de off. præſid.* atque adeo nullum ſuperiore imperio magiſtratum agnoſcit, qui jus ei dicat, in eo poteſt quæri, an non ſibi jus dicere poſſit? De his magiſtratibus provincialibus puto ſenſiſſe Ulpianum in c. x. π̄. *de*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

juriſd. id enim ſuadent in eo cap. verba extrema, quæ de comitibus, qui cum magiſtratibus in provinciam ibant, loquuntur. Ait autem Ulpianus: *Qui juriſdictioni præeſt, ſibi jus dicere non debet.* Hanc orationem ſic exaudio: magiſtratum provincialem poſſe ſibi jus dicere, verum non debere. poſſe. quoniam alius in provincia non eſt, qui poſſit. non debere. quia iniquum ſit, in re propria alicui licentiam tribui ſententiæ. *conſt.un.* C. *ne quis in ſua cauſ. jud.* Verum objeceritis contra hanc diſtinctionem etiam à Cujacio [1] uſurpatam. quod quæ facere non debemus, ea nec videamur poſſe facere c. XV. ππ. *de condit. inſt.* reſpondeo. inter id quod poſſumus, & id quod debemus. ſeu inter id quod licet; & quod honeſtius eſt & melius, frequentem eſſe I. C.tis ipſis diſtinctionem. nec quæram alia exempla, tametſi multa ſunt, extra magiſtratus provinciales. De proconſule idem Ulpian. c. IV. *Obſervare.* §. II. ππ. *de offic. proconſ.* Proficiſci proconſulem *melius eſt* ſine uxore, ſed & cum uxore *poteſt.* & iterum c. VI. *Solent.* §. I. *ſicut. eod. tit.* Adimere mandatam juriſdictionem *licet quidem* proconſuli, *non autem debet* inconſulto Principe hoc facere. Neque movet c. XV. *de cond. inſt.* quia eo loco id quod poſſumus

[1] *Tractatu III. ad Afric. in cap. LXXVII. ππ. de judic.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

mus opponitur τῷ ἀδυνάτῳ, hic autem decoro & honeſto.

CAP. XII.

Uſus alius in rebus dubiis & obſcuris: ut mediam ſententiam eligat Princeps, Magiſtratus, Judex, Juriſconſultus. Definita quæſtio celebris. An judex ſecundum conſcientiam, an ſecundum acta & probata judicare debeat?

SOlet etiam adduci argumentum ex h. cap. noſtro comptobandæ definitioni, qua vulgo traditur: in re obſcura & ambigua tutius eſſe mediam viam ſequi. Exſtant ſane ejus rei permulta exempla. & in legum conditoribus, & in Magiſtratibus, & in Judicibus, & in Jurisperitis. In Imperatoribus. ut h. c. XLI. & in *Inſtit. Qui & quib. ex cauſ. man. §. ult.* In Magiſtratibus. ut in c. VII. *Filio. ff. ut legat. ſerv. cauſ. cav.* in ea enim ſpecie prætor neque nullam, neque fidejuſſoriam cautionem iubet interponi, ſed datis pignoribus. In Judicibus dabo

bo exemplum pervulgatæ quæſtionis: An Judex ſecundum id quod ipſe ſcit, judicare debeat, an ſecundum id quod ei probatum eſt? placet enim media opinio eorum, qui neutro modo judicem cauſam dirimere debere ſentiunt. id quod comprobabo etiam iſta ratione generali. quod Judex & boni viri officio fungi debet, & boni judicis; neque unquam alterum ab altero ſejungere. nam ſi neglecto jure & iudiciorum ordine ſolam prætexat æquitatem iudex, illud futurum eſt, quod an in hæc quoque tempora conveniat, neç ſatis ſcio, nec ſi ſciam, dicere auſim; certe de ſuis temporibus conqueſtus eſt Juſtinianus *conſt.* II. C. *de veter. jur. enucl.* §. XVII. ut voluntate judicum magis, quam legitima auctoritate lites dirimantur. Judicem fateor ſequi oportet officium viri boni. bonum & æquum. bonam fidem. æquitatem. hæc enim omnia idem poſſunt. ſed eam æſtimare non ad merum jus gentium, verum cum præceptis civilibus & prætoriis. ut graviter præcepit ſanctiſſimus Tryphoninus. C. XXXI. *Bona fides.* ff. *depoſiti.* Rurſum ex diverſo ita ſuſtineat perſonam iudicis neceſſe eſt, ut ſemper meminerit viri boni & innocentis officio fungi ſe debere C. IV. *Ceteræ.* §. I. ff. *fam. erciſc.*

&c.

&c. XVII. *Sed ſi unius.* §. V. *de injur.* maxime in quæſtionibus de bono & æquo. in quo genere Celſus adoleſcens dicebat, plerumque ſub auctoritate juris ſcientiæ pernicioſe errari. c. XCI. *Si ſervum.* §. III. ff. *de verb. oblig.* quod ego adcommodare ad varios caſus poſſim, nec tamen hoc loco ultra proſequar. id ſolum oſtendam, hac ratione effici, uti judex neque acta & probata per ſe, neque conſcientiam ſequi debeat. nam ſi quidem illa ſola proponat ſibi, ſatisfaciet forte ordini judiciario, ſed nequaquam ſibi, id eſt, viro bono. ſi vero hanc ſequatur, facile viris bonis probaverit ſuam religionem, at ſatis ſolenni iudiciorum ordini non fecerit. id quod utrumque tamen in iudice requiritur. In Juriſperitis multa quoque & varia exempla proferre queam. ut ex c. III. ff. *Si pars hered. petat.* quo loco: Prudentiſſime, ait Paulus, juris auctores medietatem quandam ſecuti ſunt. & aliis ſimilibus. Verum laudabile mihi inprimis videtur factum eorum, qui *Erciſcundi* à quibuſdam, ab aliis *Miſcelliones* idcirco appellati ſunt, quod ex diſſentientium auctorum opinionibus alteram in his ſpeciebus, alteram in illis quaſi veriorem ſic elegerunt. Exemplum memorabile præ ceteris in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

eam rem Pauli. in c.XL. *Illud quoque*. π. *de hered. petit*. Hoc juſtum eſſe in ſpecialibus petitionibus *Proculo* placet. *Caßius* contra ſenſit. In prædonis perſona *Proculus* recte exiſtimat. in bonæ fidei poſſeſſoribus *Caſsius*. Hæc exempla, & veterum JC.torum omnem rationem in reſpondendo & interpretando jure qui recte imitabitur, is mihi verus JVRISCONSVLTVS videbitur.

EXPLICIT DIATRIBE. I. EX JULIANO.

Emendantur in hoc opuſculo.

Ex Titulo.

De hered. inſt. c. xl. *Si paterfam.* p. xxi.

De adim. vel transf. leg. c. iii. *Si quis.* p. xxii.

De bon. poſſ. ſec. tab. c. i. §. i. *non autem.* p. xxiii.

De verb. oblig. c. lxxxiii. *Inter ſtipulantem* §. v. *ſacraam.* p. xiii.

Explicantur præter ea, aut illuſtrantur.

Ex Titulo.

De juriſdict. c. x. *Qui juriſdictioni.* p. xxx.

De offic. proc. c. iv. *Obſervare* §. ii. p. xxx.

c. vi. *Solent.* §. i. p. xxx.

Depoſiti. c. xxxi. *Bona fides.* p. xxxii.

De contr. emt. c. xxxiv. *Si in emtione* §. ii. *liberum hominem.* p. xiii.

De curat. fur. c. iv. *Furioſæ.* p. xxiix.

De condit. inſt. c. xv. *Filius.* p. xxx.

De legat. ii. c. lxxxii. *Debitor.* §. ii. *ſervo alieno.* p. xi.

De ſervit. leg. c. v. *Etſi maxime.* p. xi.

Ut leg. ſerv. cauſ. cav. c. vii. *Filio.* p. xxxi.

De bon. poſſeſſ. c. vi. *Sed cum patrono.* p. xiix.

De bon. libert. c. i. fin. p. xix.

De verb. ſign. c. cxlii. *Triplici.* p. viii.

Et quædam alia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

ERRATA TYPOGRAPHI.

Pag. 5. lin. 17. editum eſt *qaſi* pro *quaſi*.
Pag. 8. lin. 19. *inc*. pro *in* c.
Pag. 10. lin. 12. *qnod* pro *quod*.
Pag. 11. lin. 18. *filioſam* pro *filioſam*.
Pag. 13. lin. 1. *imprimis* pro *inprimis*.
Pag. 31. lin. 12. *comptobandæ* pro *comprobandæ*. &c. quæ benignus Lector emendabit facile.

F I N I S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
301 F 8